

BACHELOROPPGAVE

Sosialisering til friluftsliv i kroppsøvningsfaget

Socialization to Outdoors in Physical Education

242 Hanne Lindtveit

251 Ragnhild Mølnevik

PE379 – Bacheloroppgave i pedagogikk og elevkunnskap

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Grunnskolelærerutdanning 5-10

Veileder: Espen Hermans

Antall ord: 9320

Innleveringsdato: 11. mai 2018

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Forord

Bacheloroppgaven er skrevet i forbindelse med grunnskolelærerutdanning 5-10 ved Høgskulen på Vestlandet, avdeling Sogndal.

I denne oppgaven har vi valgt å skrive om friluftsliv i kroppsøvningsfaget. Dette fordi vi selv har stor interesse for og glede av friluftsliv. Som fremtidige kroppsøvningslærere ønsker vi å inspirere barn og unge til et aktivt friluftsliv. Derfor ønsket vi å rette fokuset mot hvordan kroppsøvningsfaget kan være med på å sosialisere barn og unge til friluftsliv.

Vi vil rette en takk til Espen Hermans for god veiledning, grundige tilbakemeldinger og motiverende ord. Vi vil også takke informantene som stilte til intervju. Til slutt vil vi takke hverandre for et godt samarbeid gjennom hele prosjektet.

Sogndal, 2018

Hanne Lindtveit og Ragnhild MølInvik

Sammendrag

Samfunnsutviklingen viser en økende institusjonalisering av barns hverdag, og de tilbringer stadig mer tid i barnehage, skole og skolefritidsordninger (SFO) (Klima- og miljødepartementet, 2016). Slik har skolen fått en viktigere rolle i sosialiseringprosessen, også med tanke på friluftsliv (Klima- og miljødepartementet, 2016). Studier viser derimot at det heller er andre instanser enn skolen som sosialiserer barn og unge til friluftsliv (Engelsen, 2014; Skille, 2000; Skogvang, 1993; Strandbu, 2000; Vestheim, 2005b). På bakgrunn av dette skal det i denne studien ses det nærmere på hvordan kroppsøvlingslærere på ungdomstrinnet opplever kroppsøvlingsfaget som en arena for sosialisering til friluftsliv.

Studien er basert på kvalitative dybdeintervju med tre kroppsøvlingslærere på ungdomstrinnet, alle med interesse for friluftsliv. Resultatene som kom frem viser at kroppsøvlingslærerne ønsker mer friluftslivsundervisning i kroppsøvlingsfaget. Samtidig opplever de en rekke utfordringer som synes å være hindrende for gjennomføring. Et funn er at informantene ikke tror deres undervisning i friluftsliv har særlig påvirkning på elevenes sosialisering til friluftsliv og deres deltakelse i friluftslivsaktiviteter senere i livet.

Innhold

Forord.....	1
Sammendrag	2
1 Innledning.....	5
2 Teori.....	6
2.1 Friluftsliv	6
2.2 Friluftsliv i skolen og kroppsøvingfaget	6
2.3 Sosialisering til friluftsliv.....	8
2.3.1 Sosialisering sinstanser.....	9
2.3.2 Skolen som sosialisering sinstans til friluftsliv.....	9
3 Metode	11
3.1 Kvalitativ metode	11
3.2 Fremgangsmåte.....	11
3.2.1 Utvalg av informanter	11
3.2.2 Intervjuguide	12
3.2.3 Innsamling og behandling av data.....	13
3.2.4 Analyse av data.....	13
3.3 Etske hensyn.....	14
3.4 Validitet og reliabilitet	14
3.4.1 Validitet	14
3.4.2 Reliabilitet.....	14
4 Resultat og drøfting.....	16
4.1 Informantenes forhold til friluftsliv.....	16
4.1.1 Hvordan påvirker informantenes interesser for friluftsliv deres undervisningspraksis?	16
4.1.2 Et skille mellom voksnes og unges friluftsliv?	18
4.2 Utfordringer ved friluftsliv i kroppsøvingfaget	18
4.2.1 Planlegging	19
4.2.2 Tidsbruk	20
4.2.3 Tverrfaglig samarbeid.....	21
4.2.4 Nærmiljøet	22
4.2.5 Kompetanse.....	23
4.3 Sosialisering til friluftsliv.....	23
4.3.2 Hvor mye friluftslivsundervisning er nødvendig for at elevene skal bli sosialisert til friluftsliv i skolesammenheng?	24
4.3.3 Klarer skolen å dekke elevenes behov for sosialisering til friluftsliv?	25
4.4. Påvirkningskraft på elevenes deltakelse i friluftsliv senere i livet.....	26
4.5 Sosialisering sinstanser i fremtiden.....	27

5 Oppsummering og konklusjon.....	29
6 Litteraturliste.....	31
7 Vedlegg.....	34
Vedlegg 1.....	35
Vedlegg 2.....	38

1 Innledning

Friluftsliv har en viktig posisjon i samfunnet vårt (Tordsson & Ydegaard, 2014), og er den formen for fysisk aktivitet som er mest utbredt i Norge i dag (Dervo, Skår, Köhler, Øian, Vistad, Andersen & Gundersen, 2014). Den store oppslutningen om friluftslivet er en av grunnene til friluftslivets posisjon i læreplanene. Friluftsliv er et hovedområde i *Læreplan for kroppsøving*, som blant annet sier at elevene skal lære å ferdes i, og verdsette naturen (Utdanningsdirektoratet, 2015c). Det finnes mange instanser som kan påvirke barn og unges sosialisering til friluftsliv, for eksempel familie, venner og grunnskole (Klima- og miljødepartementet, 2016). Det finnes lite forskning på skolen som sosialisering sinnsinstans til friluftsliv, samt hvilken påvirkning friluftslivsundervisning i kroppsøvingsfaget har på elevenes deltakelse i friluftslivsaktiviteter senere i livet (Klima- og miljødepartementet, 2016). På bakgrunn av dette har vi kommet frem til følgende problemstilling;

“Hvordan opplever kroppsøvingslærere kroppsøvingsfaget som en arena for sosialisering til friluftsliv?”

For å svare på problemstillingen har vi gjennomført tre kvalitative dybdeintervjuer. For å avgrense oppgaven har vi valgt å intervju kroppsøvingslærere på ungdomstrinnet.

I neste del av oppgaven skal vi presentere relevante teoretiske perspektiv i lys av vår problemstilling. Videre skal vi i del tre gjøre rede for forskningsmetoden vi har brukt. Deretter skal vi i del fire drøfte de teoretiske perspektivene opp mot svarene vi fikk i intervjuene. Avslutningsvis skal vi samle trådene og oppsummere funnene.

2 Teori

Opgaven omhandler friluftsliv og sosialisering til friluftsliv i kroppsøvfingsfaget. Videre følger relevant litteratur som skal gi bakgrunnsforståelse for disse temaene.

2.1 Friluftsliv

Friluftslivet er en viktig del av norsk kulturarv, og vi ser på det som en del av vår nasjonale identitet. Tordsson & Ydegaard (2014) trekker frem at friluftslivet har en viktig posisjon i samfunnet. Det er sett på som noe positivt, uten behov for begrunnelser og legitimering. En av forklaringene på at friluftslivet står så sterkt her i landet, er allemannsretten (Friluftsløven, 1957). Loven er med på å sikre det særnorske som har stor betydning for norsk friluftsliv, nemlig at alle har fri tilgang på naturområder.

Friluftsliv er i melding til Stortinget nr. 18 definert som «*Opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden, med sikte på miljøforandring og naturopplevelse*» (Klima- og miljødepartement, 2016, s.10). Denne definisjonen har ikke endret seg siden den først ble skrevet i en stortingsmelding i 1987 (Klima- og miljødepartementet, 2016). Friluftslivet moderniseres og er stadig i endring. Rafoss & Seippel (2016) mener det er interessant å se på friluftsliv med friske øyne, ettersom det stadig kommer nye aktivitetstyper til. De definerer begrepet som "*miljømessig fritidsbruk av naturen*" (Rafoss & Seippel, 2016, s. 188). En slik åpen definisjon er noe de mener knytter flere aktiviteter til fenomenet friluftsliv, samt at det gir muligheter til å tegne et bredt bilde av befolkningens fritidsaktiviteter. Dette kan utelukke at viktige utviklingstrekk ikke blir fanget opp fordi aktivitetene strengt tatt ikke kan regnes som friluftsliv. Rafoss & Seippel (2016) skiller mellom fire kategorier av friluftslivsaktiviteter. Den første kategorien er turaktiviteter. Her inngår blant annet fotturer og skiturer i skog og fjell. Høstingsaktiviteter er kategori to, her finner vi aktiviteter som jakt, fiske og sanking. Kategori tre er utendørs trenings- og mosjonsaktiviteter som jogging og langrenn. Fjerde og siste kategori er livsstilsaktiviteter. Her inngår mer moderne friluftslivsaktiviteter som klatring og alpint. Siden 1980 har det vært en betraktelig økning blant aktiviteter som går under denne kategorien (Rafoss & Seippel, 2016), særlig blant ungdom (Dervo et al., 2014).

2.2 Friluftsliv i skolen og kroppsøvfingsfaget

For mange kan friluftsliv være veien til en god helse og økt livskvalitet (Klima- og miljødepartementet, 2016). I Norge er friluftsliv den vanligste formen for fysisk aktivitet, hvor hele 92 prosent av de over 16 år oppgir at de bedriver en form for friluftslivsaktivitet (Dervo et al., 2014).

Den store oppslutningen om friluftslivet er en av grunnene til regjeringens satsing, og noe av forklaringen på friluftslivets posisjon i læreplanene. Vi er heldige som har en offentlig forståelse av at barn og unge skal sosialiseres til friluftsliv gjennom grunnskolen. I melding til Stortinget nr. 18 fra Klima- og miljødepartementet (2016) blir viktigheten av barn og unges introduksjon til friluftsliv trukket frem. Det står også at barn og unge må få nødvendig kunnskap til å utføre friluftsliv og kunne finne gleden i friluftslivet. Videre vektlegges bruk av friluftsliv i skole og barnehage som en kilde til bedre livskvalitet og folkehelse. Friluftsliv kan ha stor egenverdi hos det enkelte mennesket, samtidig som det har en positiv effekt i en større samfunnsøkonomisk sammenheng.

Læreplanen er et forpliktende dokument for all undervisning og virksomhet i norsk skole. Lærere er lovpålagt å følge læreplanen og kompetansemålene den presenterer. Friluftsliv er et overordnet emne i læreplanene for grunnskolen (Leirhaug & Arnesen, 2016), og vi finner det godt representert i den generelle delen av læreplanen. Den generelle delen av læreplanen er delt opp i sju menneskelige egenskaper, hvor friluftslivets posisjon i skolen kommer tydelig frem under det miljøbevisste mennesket (Utdanningsdirektoratet, 2015a). Ved å lese hva som står under det miljøbevisste mennesket ser man at posisjonen til friluftsliv er godt styrket under avsnittet "Naturglede". Dette avsnittet tillater vi oss å gjengi i sin helhet.

Samtidig må opplæringen fremme glede over fysisk aktivitet og naturens storhet, over å leve i et vakkert land, over landskapets linjer og årstidenes vekslning. Og den bør vekke ydmykheten overfor det uforklarlige, gleden over friluftsliv, nøre hugen til å ferdes utenfor oppstukne veier og i ukjent terreng, til å bruke kropp og sanser for å oppdage nye steder og til å utforske omverdenen. Friluftsliv rører både kropp, sinn og tanke. Fostringen må betone forbindelsen mellom naturforståelse og naturopplevelse: kunnskapen om elementene og om samspillet i livsmiljøet må gå sammen med erkjennelsen av vår avhengighet av andre arter, samfølelsen med dem og gleden over naturliv (Utdanningsdirektoratet, 2015a, s. 21).

Den generelle delen av læreplanen berører alle fag, men friluftsliv blir i første omgang sett på som et emne i kroppsøvningsfaget. Mye fordi det er et hovedområde fra 5.-7. klasse og utover (Leirhaug & Arnesen, 2016). Friluftsliv som hovedområde «omfatter kompetanse som trengs for å kunne ferdes i og verdsette opphold i naturen» (Utdanningsdirektoratet, 2015c, s. 3). Videre står det at det «skal legges vekt på lokale friluftstradisjoner, bruk av nærmiljøet og hvordan man kan orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider» (Utdanningsdirektoratet, 2015c, s.3). Her er det nokså åpent

for egne tolkninger av hva som er friluftslivsundervisning, noe som igjen gir den enkelte skole og lærerne stort handlingsrom. Dette gjør at friluftslivsundervisningen vil variere fra skole til skole (Leirhaug & Arnesen, 2016).

I kroppsøvfingsfagets formål blir friluftsliv presentert som en del av faget der elevene ut i fra egne forutsetninger skal kunne oppleve mestring og mestringsglede i naturen (Utdanningsdirektoratet, 2015b). Faget skal også «*være med og gi elevene naturopplevingar og innsikt i å bruke naturen til idrett og friluftsliv på en miljøvennlig måte*» (Utdanningsdirektoratet, referert i Leirhaug & Arnesen, 2016, s. 133). Friluftsliv har også egne og konkrete kompetansemål i kroppsøvfingsfaget.

«*Kompetansemålene i friluftsliv tar sikte på å selvstendiggjøre elevene, og forventer progresjon der kompetansen på ett trinn bygger på det forrige*» (Leirhaug & Arnesen, 2016, s. 135) Etter 10.årstrinn skal elevene ha oppnådd følgende kompetansemål;

- *Orienterer seg ved bruk av kart og kompass i variert terreng og gjøre rede for andre måter å orientere seg på*
 - *Praktisere friluftsliv i ulike naturmiljø og gjøre rede for allemannsretten*
 - *Planlegge og gjennomføre turer til ulike årstider, også med overnatting*
- (Utdanningsdirektoratet, 2015d)

Med tanke på at friluftsliv har en såpass sentral plass i læreplanverket, og at det er et hovedområde i kroppsøvfingsfaget, skulle man tro at elevene sosialiseres til friluftsliv gjennom 13 år med grunnskole. Studier gjort på dette området viser derimot at det heller er andre sosialiseringsinstanser enn skolen som rekrutterer barn og unge til friluftsliv (Engelsen, 2014; Skille, 2000; Skogvang, 1993; Strandbu, 2000; Vestheim, 2005b).

2.3 Sosialisering til friluftsliv

Sosialisering kan defineres som en prosess der et barn utvikler seg til å bli et unikt individ. Samtidig dreier det seg om hvordan individet også blir en del av samfunnet og kulturen det hører til (Frønes, 2006). Frønes (2006) fremhever videre at danning og oppdragelse er de sentrale fokusområdene i sosialiseringsprosessen, der elevens utvikling både som menneske og som en god samfunnsborger vektlegges.

Frønes (2006) skiller mellom to sider i sosialiseringen, internalisering og eksternalisering.

Internalisering går ut på å tilegne seg sosiale normer, verdier, tanker og levemåter, slik at dette blir

naturlig i forhold til det samfunnet en lever i. Gjennom deltakelse i det samfunnet en vokser opp i, utvikler en seg til å bli et selvstendig individ med sin egen unike personlighet, formet av sine omgivelser (Frønes, 2006). Med tanke på friluftsliv er det derfor viktig at familien tidlig overfører sine kunnskaper og friluftslivstradisjoner, gjennom å ta med barna på tur. Dette kan sikre at barna blir sosialisert inn i friluftslivet. De som får dette grunnlaget i barndommen, vil ha en større sjanse for å ta opp igjen friluftslivet i voksen alder enn de som ikke har hatt denne friluftslivssosialiseringen i hjemmet (Odden, 2006).

Eksternalisering vil si at hvert enkelt individ sine handlinger, verdier og normer kan være med på å påvirke samfunnet og kulturen som en er en del av (Frønes, 2006). Ettersom barnet tilegner seg verdier og normer fra samfunnet vil barnet utvikle disse videre, og tilpasse de sine egne ønsker og behov. Gjennom denne prosessen vil individet være med på å påvirke det samfunnet en lever i. En ser at friluftslivet stadig er i forandring, og hvordan det har utviklet seg de siste tiårene. Individet er i stor grad med på å forme det moderne friluftslivet, slik at det passer deres personlige ønsker og behov (Odden, 2006). For å kunne sikre god sosialisering til friluftslivet er det viktig å se på hvordan ulike sosialiseringstansoner er med på å påvirke friluftslivsvanene til befolkningen, og hvordan disse kan bedres i fremtiden.

2.3.1 Sosialiseringstansoner

Det finnes mange sosialiseringstansoner som kan ha innvirkning på vår sosialisering til friluftsliv i oppveksten. Det kan for eksempel være familie, venner, jevnaldrende og grunnskole (Klima- og miljødepartementet, 2016). Familien blir sett på som den viktigste sosialiseringstansonen til friluftsliv, hvor friluftslivskulturen blir formidlet fra generasjon til generasjon (Vestheim, 2005a). Samtidig har samfunnsutviklingen den senere tid ført til at familien har mindre betydning for rekruttering til friluftsliv enn tidligere (Klima- og miljødepartement, 2016). I dag er det vanlig at begge foreldrene er i full jobb, som igjen gjør at barn tilbringer mer tid på institusjoner som barnehage, skole og skolefritidsordninger (SFO). Institusjonaliseringen av barns hverdag har ført til at skolen har fått en større rolle i barns sosialisering, også med tanke på friluftsliv (Vestheim, 2005a).

2.3.2 Skolen som sosialiseringstansone til friluftsliv

Selv om skolen har fått en viktigere rolle i barns sosialisering til friluftsliv, er det uvisst hvilken virkning skolen har på denne prosessen. Flere studier viser at skolen har liten eller ingen påvirkning på denne prosessen (Engelsen, 2014; Skille, 2000; Skogvang, 1993; Strandbu, 2000; Vestheim,

2005b). Samtidig er det vesentlig å nevne at friluftsliv er til dels lite brukt på alle aldersnivå og spesielt på ungdomstrinnet. Om grunnskolen er en god sosialisering sin instans innen friluftsliv vil trolig variere fra skole til skole. Lærerens engasjement for faget, og hvor mye de fokuserer på friluftsliv i undervisningen vil være med å påvirke sosialisering prosessen. Vestheim (2005a) tror ikke skolen har noe særlig påvirkningskraft på elevene som får friluftsliv opplevelser hjemmefra. For elevene som ikke får det, vil det derimot bli viktig med gode naturopplevelser i skolen, slik at de får mersmak for friluftslivet. I tillegg vil det være viktig å gi grunnleggende opplæring i friluftsliv, da kunnskapen kan gjøre det enklere for elever å pakke sekken å komme seg ut på tur i en senere anledning (Vestheim, 2005a).

I en melding til Stortinget skrives det at vi trenger mer vitenskapelig basert kunnskap om hvordan alle aldersgrupper, men særlig barn og unge rekrutteres til friluftsliv. Det finnes lite forskning på betydningen av friluftsliv i skolen, og skolen som sosialisering sin instans for et aktivt friluftsliv senere i livet. Det er i den sammenheng behov for forskning på hvilken betydning oppvekst og sosialisering har for et aktivt friluftsliv. Det trengs kunnskap om hvilken betydning skole har for deltakelse i friluftsliv (Klima- og miljødepartementet, 2016).

3 Metode

En forskningsmetode er et redskap man bruker for å svare på spørsmål og dermed få ny kunnskap innenfor det feltet man undersøker (Larsen, 2017). Vi skiller i hovedsak mellom kvantitativ og kvalitativ forskningsmetode. Videre skal vi gå nærmere inn på den kvalitative metoden, som er metoden vi har brukt for å belyse vår problemstilling.

3.1 Kvalitativ metode

For å få svar på vår problemstilling har vi brukt kvalitativ forskningsmetode, da i form av dybdeintervju. Vi har vurdert at et kvalitativt intervju ville være mest hensiktsmessig, fordi vi ønsket å gå i dybden og undersøke lærere sitt subjektive syn på sosialisering til friluftsliv gjennom kroppsøvingfaget. Vi ønsket vi å hente inn data som kunne gi oss et helhetsinntrykk av informantenes synspunkter, og dermed valide resultater i undersøkelsen vår.

Kvalitative egenskaper er de egenskapene som ikke kan festes ved tall, men som er informasjon på et dypere plan (Larsen, 2007). En fordel med å ta i bruk en kvalitativ metode, er at man kan gå i dybden der det er ønskelig og nødvendig, stille oppfølgingsspørsmål og enklere få utfyllende svar, slik at misforståelser i større grad kan unngås. En slik metode gjør dermed at man har mulighet til å få en bedre helhetsforståelse av informasjonen fra informanten. Svarene kan enklere analyseres fordi man har en bredere forståelse for det som blir undersøkt (Larsen, 2007). Det finnes derimot også noen ulemper med å bruke en kvalitativ metode. Informasjonen kan ikke generaliseres, og forenkling og klassifisering av datamateriale er et omfattende og tidkrevende arbeid. Det stilles også krav om at informanten svarer ærlig i intervjuet. At informanten ikke snakker helt sant, kan være en potensiell feilkilde som er vanskeligere å unngå i et intervju, enn i et anonymt spørreskjema (Larsen, 2007).

3.2 Fremgangsmåte

I dette avsnittet skal vi forklare hvordan vi valgte ut informanter, hvordan intervjuet ble planlagt og gjennomført, og hvordan vi behandlet dataene i etterkant.

3.2.1 Utvalg av informanter

I vår undersøkelse benyttet vi en ikke-sannsynlighetsutvelging når vi skulle avgjøre hvem som skulle være med som informanter i prosjektet. Fordi utvalget ikke er helt tilfeldig, kan vi heller ikke vite om

disse informantene kan representere populasjonen eller ikke (Larsen, 2017). For at man skal få en overføringsverdi fra disse enkeltpersonenes synspunkter til et resultat som er relevant for andre populasjoner, må reliabiliteten og validiteten være høy, i tillegg til at undersøkelsen må være forankret i relevant teori og forskning (Larsen, 2017).

For å velge ut informanter til prosjektet vårt brukte vi en kombinasjon av utvelgning ved selvseleksjon og skjønnsmessig utvelgning. Utvelgning ved selvseleksjon er en metode der informantene selv avgjør om de ønsker å være med i undersøkelsen (Larsen, 2017). Vi sendte ut e-poster til en rekke rektorer ved skoler i Sogn og Fjordane, som igjen formidlet vår forespørsel om deltakelse til kroppsøvlingslærere ved sine skoler. De som ønsket å være med i undersøkelsen tok kontakt tilbake. Deretter brukte vi skjønnsmessig utvelgning. Vi ønsket at alle informantene skulle være kroppsøvlingslærere på ungdomstrinnet. De som ble valgt hadde ulik utdanningsbakgrunn, alder, kjønn og arbeidserfaring. I tillegg hadde alle ulik grad av interesse og erfaring innenfor friluftsliv. Dette fordi vi ønsket et variert utvalg innenfor visse rammer, og vi valgte ut informantene på bakgrunn av dette.

Informant 1 er utdannet lærer gjennom blant annet en bachelorgrad i friluftsliv i tillegg til praktisk-pedagogisk utdanning. Han underviser vanligvis i både kroppsøving og valgfag friluftsliv. Informanten har stor interesse for friluftsliv, både det tradisjonelle og det moderne friluftslivet.

Informant 2 er utdannet allmennlærer. Hun har ingen utdanning innen friluftsliv, men driver med tradisjonelt friluftsliv på fritiden, eksempelvis joggeturer i skogen eller fotturer på fjellet.

Informant 3 er utdannet lærer, med en årsenhet i idrett. Hun har ikke utdanning innen friluftsliv, men driver jevnlig med friluftslivsaktiviteter på fritida.

3.2.2 Intervjuguide

I denne undersøkelsen har vi valgt å bruke semistrukturerte intervjuer. Intervjuene går dermed ut ifra en intervjuguide (se vedlegg 1) som er ferdig formulert på forhånd, men som er fleksibel med tanke på oppfølgingsspørsmål og rekkefølge (Larsen, 2017). Fordelen med å stille oppfølgingsspørsmål er at informanten kan utdype svaret sitt ytterligere om nødvendig, og ved at

intervjuguiden er delvis strukturert kan informanten selv ta initiativ til å snakke om andre temaer som er relevante for undersøkelsen (Larsen, 2017). Det ble formulert åpne spørsmål som gir mulighet til refleksjon og et utdypende svar.

3.2.3 Innsamling og behandling av data

Informantene ble kontaktet på e-post, der de fikk informasjon om prosjektet. Ved positivt svar avtalte vi tidspunkt og intervju, og de fikk tilsendt intervjuguiden slik at de fikk et innblikk i hva de kunne forvente av intervjuet. Under gjennomføringen av intervjuet, ble intervjuguiden aktivt brukt, og informanten snakket fritt ut i fra spørsmålene som ble stilt. Informanten kunne selv trekke inn synspunkt som han eller hun syntes var viktige, og vi kunne stille oppfølgings spørsmål om vi trengte mer informasjon utover det informanten selv la frem.

To av intervjuene ble gjort ved fysisk møte, der vi begge var tilstede. Intervjuet med informant 3 ble gjort via telefon på grunn av geografisk avstand. Dette kan ha hatt noe innvirkning på resultatet, da den nonverbale kommunikasjonen ikke blir registrert. Dette må vi ta hensyn til i drøftingsdelen. Alle intervjuene ble tatt opp på bånd underveis og transkribert ordrett i ettertid. Vi fikk tilnærmet lik mengde data fra alle informantene, og varigheten på hvert intervju var omtrent 20 minutter. Dette ga oss en datamengde på 6 sider transkribert data per informant.

3.2.4 Analyse av data

Da vi skulle analysere våre data tok vi i bruk en metode Larsen (2017) kaller en innholdsanalyse. En vanlig måte å bruke denne metoden på er å kode tekstene, for så å klassifisere disse etter kategorier. Deretter bruker en disse kategoriene for å finne gjennomgående tendenser og relevante sammenhenger. For å analysere data opp mot teori, delte vi resultatene inn i de samme kategoriene som både intervjuguiden og teoridelen er inndelt etter. Disse tre overordnede kategoriene er friluftsliv, friluftsliv i kroppsøvningsfaget og sosialisering til friluftsliv. Hovedkategoriene er igjen delt inn i underkategorier som varierer etter hva som blir tatt opp til diskusjon. Samtidig som resultatene er analysert i kategorier og underkategorier, er de også tolket som helhet. Dette kan være med på å skape et dypere innblikk i informantenes forståelse av problemstillingen, og hjelpe oss til å trekke de riktige konklusjonene ut fra informantenes svar på spørsmålene.

3.3 Etiske hensyn

Datamaterialet i denne undersøkelsen inneholder ikke personopplysninger som kan knyttes til informanten, og prosjektet er dermed ikke meldepliktig (Norsk senter for forskningsdata) (Se vedlegg 2). I forkant av intervjuet ble informantene gjort klar over at intervjuet ville bli tatt opp på bånd, og at de når som helst kunne trekke seg fra prosjektet.

3.4 Validitet og reliabilitet

3.4.1 Validitet

Validitet er undersøkelsens relevans eller gyldighet, og handler om at man samler inn informasjon som er relevant for den gjeldende problemstillingen (Larsen, 2007). Validitet i kvalitative undersøkelser dreier seg ifølge Larsen (2017) seg om undersøkelsens bekræftbarhet, troverdighet og overføringsverdi. Validiteten kan forsterkes ved å være åpen på hvordan forskningen praktiseres og ved å gjøre rede for valgene som blir tatt (Tjora, 2010).

Validiteten i vår undersøkelse handler om hvordan våre funn belyser problemstillingen og om de er representative for virkeligheten. På bakgrunn av problemstillingen har vi funnet teori som er relevant for resultatene som har kommet frem i resultatene. Dette har vi også justert underveis. Ved at intervjuet er semistrukturert, kan informanten selv trekke frem temaer han eller hun synes er viktige for problemstillingen. En kan også endre og reformulere spørsmål underveis, og samle mer informasjon som kan gi et godt grunnlag for å trekke konklusjoner til slutt (Larsen, 2017). Vi gjennomførte et prøveintervju i forkant av intervjuene for å styrke validiteten i undersøkelsen. Dette ga oss muligheten til å endre rekkefølgen og formuleringen på noen av spørsmålene i intervjuguiden, slik at vi kunne få mer spesifiserte svar uten misforståelser. Fordi vi undersøker hvordan kroppsøvingslærere opplever kroppsøvingsfaget som en arena for sosialisering til friluftsliv, kan vi si at kroppsøvingslærere i ungdomsskolen er valide informanter.

3.4.2 Reliabilitet

Reliabilitet handler om hvor nøyaktig eller pålitelig undersøkelsen er (Larsen, 2007). I følge Tjora (2010) vil man kunne teste reliabiliteten i et kvalitativt forskningsprosjekt ved spørre seg om man hadde kommet frem til det samme resultatet om undersøkelsen ble utført av en annen forsker. For å sikre undersøkelsens reliabilitet er det derfor viktig at konteksten for undersøkelsen kommer tydelig frem (Tjora, 2010). I et kvalitativt intervju er sjansene store for at intervjuobjektet kan bli påvirket av

situasjonen eller forskeren. Dette vil kunne ha en betydning for intervjuobjektets svar (Larsen, 2017). Reliabiliteten i kvalitative intervjuer blir ofte styrt av undersøkelsens troverdighet. Funnene må være basert på faktiske forhold, og blir ikke troverdig om de baseres på tilfeldigheter eller forskerens subjektivitet (Larsen, 2017).

I vår undersøkelse ble den samme intervjuguiden brukt under alle intervjuene. At vi brukte de samme spørsmålene, i den samme rekkefølgen, kan være med på å styrke reliabiliteten i oppgaven, fordi alle informantene har svart ut i fra samme utgangspunkt. At et av intervjuene er gjort via telefon kan derimot svekke reliabiliteten i undersøkelsen. Ved bruk av Skype kunne informantens kroppsspråk blitt registrert, samtidig som det likevel ikke ville gitt den samme autentiske samtalen som i et intervju ved fysisk møte. Årsaken til at Skype ikke ble brukt er at informanten ikke hadde mulighet til å gjennomføre dette på daværende tidspunkt. Likevel ser vi ikke på dette som særlig betydelig for vår undersøkelse, da vi er interessert i innholdet i samtalene, og ikke å analysere kommunikasjonen mellom oss og informantene.

4 Resultat og drøfting

I dette kapittelet vil vi ta for oss resultat og drøfting. De to delene er slått sammen for å gjøre det enklere å diskutere resultatene opp mot teorien. Kapittelet består av fem hoveddeler; informantenes forhold til friluftsliv, utfordringer ved friluftsliv i kroppsøvingsfaget, sosialisering til friluftsliv, påvirkningskraft på elevenes deltakelse i friluftsliv senere i livet og sosialisering sin instanser i fremtiden.

4.1 Informantenes forhold til friluftsliv

Hvordan en forstår begrepet friluftsliv kan være en bidragende faktor til hvordan læreren bruker friluftsliv i undervisningen sin. Informantene forstår begrepet "friluftsliv" som noe som foregår utendørs, da i sammenheng med natur. Ordet natur finner vi igjen i den offentlige definisjonen av friluftsliv, hvor aktiviteten tar sikte på naturopplevelser (Klima- og miljødepartementet, 2016). Informantene påpeker at det å drive friidrett på banen eller spille fotball på gressletta ikke er friluftsliv bare fordi det foregår utendørs, en må ut i naturen. Både informant 1 og 3 forstår friluftsliv som et stort og vidt begrep. Dette er noe som samsvarer med Rafoss og Seippel (2016) sin åpne definisjon av begrepet, hvor friluftsliv er miljømessig fritidsbruk av naturen. En slik definisjon kan virke enkel, men gir mulighet til å tegne et bredere bilde av fenomenet. Med en slik definisjon åpnes det for å knytte flere aktiviteter til friluftsliv. Alle informantene er selv interessert i, og aktive med friluftsliv på fritiden. Informant 3 beskriver friluftsliv slik; *"Friluftsliv er for meg å være ute å kose seg i naturen. Og rekreasjon. Det kan være både friluftsliv i nærmiljøet eller lengre turer"*. Friluftsliv blir sett på som noe positivt, hvor det ikke er behov for begrunnelser eller legitimering, og det har en viktig posisjon i samfunnet (Tordsson & Ydegaard, 2014). Kanskje er dette en av de verdiene som læreren bør fremme for elevene, for å kunne gi dem en helhetlig forståelse av fenomenet friluftsliv.

4.1.1 Hvordan påvirker informantenes interesser for friluftsliv deres undervisningspraksis?

Vi spurte hvordan informantenes interesser for friluftsliv påvirker deres undervisningspraksis. Det kan tenkes at dette sier oss noe om hva de vektlegger friluftslivsundervisningen i kroppsøvingsfaget, og hvordan dette påvirker faget som en arena for sosialisering til friluftsliv. Informant 1 er den som tror egen interesse for friluftsliv har størst påvirkning på sin undervisningspraksis. Han beskriver det han ser på som et hovedskille mellom kroppsøvingslærere; de lærerne som har idrettslig og konkurransepreget bakgrunn, og de som ikke har drevet konkurranse. Forskning viser at det er en økning av elever som mistrives i kroppsøvingsfaget i Norge. En av årsakene til dette er at de opplever faget som for idretts- og prestasjonsorientert. Kroppsøvingsfaget skal være et lærings- og danningfag, og med for stort fokus på idrettslige prestasjoner, kan det komme i konflikt med de

overordnede målene for faget (Sæle, 2017). Informant 1 anser ikke seg selv som et konkurransemenneske, og prøver derfor å tone bort det konkurransepregede i faget. Han forteller at han heller ønsker å legge til rette for trivsel med å være i fysisk aktivitet. Her trekker han frem bruken av friluftsliv som en god metode for å skape mestring og trivsel i aktivitet. *“Men så kan det jo hende jeg tenker sånn fordi jeg har såpass stor friluftinteresse selv, mens andre som ikke har så stor friluftinteresse kanskje ikke legger like stor vekt på dette”* (Informant 1). Å fremme gleden over fysisk aktivitet er et av målene for opplæringen ifølge den generelle delen av læreplanen, samt formålet med kroppsøvingfaget (Utdanningsdirektoratet, 2015a; 2015b). Videre i den generelle delen vektlegges det at opplæringen skal være med på å vekke gleden over friluftsliv og natur. I 2017 ble det gjennomført en høring på *Første skisse til kjerneelementene i kroppsøvingfaget*. I skissen legges det vekt på at friluftslivsundervisningen i kroppsøvingfaget blant annet skal representere mangfoldet av muligheter der elevene kan bli kjent med ulike sider ved seg selv og ved hverandre (Utdanningsdirektoratet, 2017a).

Informant 2 ser ikke ut til å oppleve at sine interesser innen friluftsliv påvirker hennes undervisning i noe særlig grad. Informant 3 prøver derimot å vise sin glede og sitt engasjement over friluftsliv til elevene gjennom sin væremåte. Dette håper hun har en smittende effekt på elevene, og at de påvirkes positivt. I den generelle delen av læreplanen vektlegges lærerens påvirkningskraft på elevene. I løpet av hverdagen er læreren en av de voksne personene som barn og unge har mest med å gjøre. Det er viktig å være bevisst i forhold til den kunnskapen, de ferdighetene og de verdiene som skal formidles. *“Lærernes viktigste læremiddel er de selv”* (Utdanningsdirektoratet, 2015a, s. 12). Ved å vise sitt engasjement og sin entusiasme, gir de elevene trang til å ta etter og våge seg ut på. Gjennom sin væremåte kan læreren være med på å avgjøre om elevenes interesse består, og deres iver vedvarer (Utdanningsdirektoratet, 2015a). Sæle (2017) skriver at læreren er et konkret forbilde og en rollemodell for elevene. En ser at de holdningene en selv har, uløselig knyttes til handlingene vi utfører og valgene vi tar. Lærerens holdninger kommer til syne gjennom blant annet handlinger, kroppsspråk og tonefall. For å kunne bidra positivt innenfor elevenes holdninger og verdier, må læreren selv fremme de gode holdningene og verdiene en ønsker at elevene skal få (Sæle, 2017). At informant 3 velger å vise sin entusiasme og glede over friluftsliv kan derfor tenkes å være gunstig for elevenes sosialisering til friluftsliv. Ved at læreren fremhever sin egen relasjon til naturen kan hun skape mening med friluftslivet (Magnussen, 2016).

4.1.2 Et skille mellom voksnes og unges friluftsliv?

Vi kan lese i melding til Stortinget nr. 18 (Klima- og miljødepartementet, 2016) at friluftslivet er dynamisk og i stadig endring, både når det gjelder aktiviteter, utøvelse, brukergrupper og friluftslivets meningsinnhold. Friluftslivet i dag er mer mangfoldig og variert enn det tidligere har vært. Vi spurte informantene om de så noen tydelige skiller mellom unge og voksnes friluftslivsinteresser. Alle tre informantene har et inntrykk av at det eksisterer et skille. Informant 3 tror mye av skillet ligger i at de unge liker mer spenningsfylte aktiviteter. Dette samsvarer med tendensene Odden referert i Rafoss & Seippel (2016) fant i sin omfattende studie av friluftsliv i Norge. Hans studie viser at ungdom forlater det tradisjonelle friluftslivet, til fordel for mer spenningsfylte og moderne friluftslivsaktiviteter. Rapporten *Friluftsliv i Norge anno 2014 – status og utfordringer* (Dervo et al., 2014) viser også de samme tendensene. Å få et tydelig bilde på ungdoms friluftsliv kan i våre øyne være problematisk, da den samme rapporten viser at det tradisjonelle friluftslivet fortsatt er utbredt blant ungdom (Dervo et al., 2014). Også tall fra Statistisk sentralbyrå (2017) viser at det fortsatt er stor oppslutning rundt tradisjonelt friluftsliv blant ungdom. Det er fortsatt det tradisjonelle friluftslivet som utøves mest i Norge i dag, og kan sies å være kjernen i norsk friluftsliv (Klima- og miljødepartementet, 2016). Informant 3 legger til at hun tror det er viktig at de voksne gir barn og ungdom opplevelser, erfaringer og mestring for at friluftsliv skal være noe de interesserer seg for og involverer seg i senere i livet. Om det er slik at ungdommen foretrekker det spenningsfylte friluftslivet fremfor det tradisjonelle, har skolen en vei å gå for å tilfredsstille disse ønskene. På en annen side kan vi se til Jakobsen (2007) sin undersøkelse, der det kommer frem at spenning kan forklares på mange måter. Spenning kan være å dra på tur til et ukjent sted, eller å prøve ut aktiviteter som er ukjente for elevene og utfordrer dem på nye måter. Om vi ser på spenning på denne måten, trengs det kanskje ikke moderne og ekstremt friluftsliv i undervisningen for at elevene skal bli interessert og sosialisert til friluftsliv (Jakobsen, 2007). Informant 3 mener det er viktig for sosialiseringprosessen til friluftsliv at undervisningen fenger elevene. Hva spenning betyr for den enkelte elev varierer fra individ til individ (Jakobsen, 2007), og det kan dermed være viktig å ha kunnskap om hva elevene ser på som spennende aktiviteter innenfor friluftsliv for å skape engasjement og interesse.

4.2 Utfordringer ved friluftsliv i kroppsøvfingsfaget

I dette avsnittet skal vi se på utfordringer knyttet til undervisning i friluftsliv i kroppsøvfingsfaget. Vi vil også diskutere om det er en sammenheng mellom utfordringene og lærernes opplevelse av faget som en arena for sosialisering til friluftsliv. Vi stilte spørsmål om lærerne var fornøyd med undervisningen i friluftsliv på den skolen de jobber på i dag. Ingen av lærerne i denne studien er

fornøyd med hvordan friluftslivsundervisningen er gjennomført på deres skole. Samtidig uttrykker de ønske om å bruke mer tid på friluftsliv i kroppsøvfingsfaget, men ser utfordringer knyttet til dette. Det kan tenkes at lærernes syn på disse utfordringene kan si noe om hvordan de opplever faget som en arena for sosialisering til friluftsliv.

4.2.1 Planlegging

Informant 3 er ikke fornøyd med friluftslivsundervisningen de gjennomfører på skolen. Hun savner en systematisering, og ser på dette som en sentral utfordring ved deres skole. På spørsmålet om hva som skulle vært gjort annerledes svarer informant 3 slik;

Vi kunne satt undervisningen mer i system fra starten av skoleåret. Med planlegging ut i fra kompetansemålene. Slik tror jeg at vi kunne fått gjennomført flere utflukter og overnattingsturer. Fått systematisert målene elevene skal nå, og fordele målene utover de ulike årstrinnene. Det er jo et mål at elevene skal planlegge og gjennomføre en overnattingstur. Og det blir jo ikke gjort. Og det er jo flere grunner til det. Det kreves personlig pågangsmot og at det blir tilrettelagt. Det krever en plan. Det er ikke barebare å ta med 25 - 30 elever som aldri har ligget i en sovepose før. Da må man ha fint vær, vi kan jo ikke dra på en sånn tur hvis ikke. Det tror jeg ikke gagnar friluftslivet noe særlig (Informant 3).

Slik vi forstår informant 3 virker det problematisk å nå kompetansemålet som går på planlegging og gjennomføring av en overnattingstur (Utdanningsdirektoratet, 2015d). Informanten trekker frem fint vær som en avgjørende faktor for gjennomføringen, samt en faktor som påvirker sosialiseringen til friluftsliv. For å kunne gjennomføre utflukter etter været kreves fleksibilitet. *“Med gode planer i ryggen er det mindre problematisk å flytte aktiviteter frem på planen, samtidig som vi har oversikt over hva vi ikke har fått gjennomført”* (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 76). Det kan tenkes at informant 3 ville opplevd friluftslivsundervisningen mindre problematisk hvis planleggingsarbeidet var gjort grundigere. God planlegging er nødvendig for å kunne arbeide profesjonelt ut fra læreplanen, og er et sentralt hjelpemiddel i undervisningsarbeidet (Brattenborg & Engebretsen, 2013). Det er essensielt med tanke på å opprettholde lærerens evne til systematikk over tid, samtidig som planene fungerer som informasjon til andre kolleger. Informant 3 ser mulighetene for at kroppsøvfingsfaget har forbedringspotensialer gjennom et grundigere planleggingsarbeid. Ut i fra dette forstår vi informant 3 som at planlegging kan medvirke til at friluftslivsundervisningen blir mer

gjennomførbare. Kanskje kan dette påvirke faget til å bli en bedre arena for sosialisering til friluftsliv på hennes skole.

Planleggingsarbeidet er også viktig for å tilrettelegge undervisningen slik at elevene oppnår kompetansemålene (Brattenborg & Engebretsen, 2013). Kompetansemålene i friluftsliv bygger på hverandre og elevenes progresjon blir derfor nødvendig (Leirhaug & Arnesen, 2016). Informant 2 er i motsetning til de andre informantene mer fornøyd med friluftslivsundervisningen på skolen hvor hun jobber. Hun gir uttrykk for en mer systematisert undervisning og et godt samarbeid mellom kollegene. Med en systematisert undervisning i friluftsliv menes her at årsplanen for de ulike trinnene utarbeides med sikte på kompetansemålene, og kroppsøvlingslærerne på skolen samarbeider i planleggingsarbeidet. Gjennom dette opplever hun at skolen innfrir kravene i læreplanen, og at elevene når kompetansemålene innen friluftsliv.

Vi har sett på resultatene som kom frem i Jakobsen (2007) sin undersøkelse. De viser at et mer systematisert og utvidet opplegg i friluftsliv synes å ha positiv effekt på elevenes sosialisering til friluftsliv. Om dette kan ses i sammenheng med friluftslivsundervisningen til informant 2 er usikkert. Selv om hun er den informanten som er mest fornøyd med undervisningen i friluftsliv, uttrykker hun samtidig et ønske om mer bruk av friluftsliv i kroppsøvlingsfaget. Det kan tolkes som at de ikke har noe form for utvidet opplegg, slik Jakobsen gjennomførte. Det kan tenkes at et godt samarbeid og et grundig planleggingsarbeid er en faktor som har positiv påvirkning på elevenes oppnåelse av kompetansemålene i friluftsliv. Hvorvidt dette påvirker kroppsøvlingsfaget som en arena for sosialisering til friluftsliv er derimot ikke godt å si. Vi tror imidlertid ikke at det har noen form for negativ effekt.

4.2.2 Tidsbruk

Det kommer klart frem at samtlige lærere i vårt utvalg ser på tid som den mest begrensende faktoren. Dette samsvarer med resultatene i undersøkelsen til Leirhaug & Arnesen (2016). Lærere opplever at organisatoriske rammer og tid ikke innbyr til friluftsliv i kroppsøvlingsfaget. Dette ser vi også blant informantene i dette utvalget, som påpeker et manglende handlingsrom i forhold til tid. Slik det er nå, mener informantene at de bruker friluftsliv i kroppsøvlingsfaget for lite, men uttrykker samtidig et ønske om å bruke det mer. Timeplanen, og kroppsøvlingsstimen sine 90 minutter er med på å sette begrensninger for hva de klarer å gjennomføre. Informant 3 beskriver tidsklemma slik;

Timeplanen er en utfordring. Det å være ute og drive friluftsliv, tar mer tid enn 45 minutter. Vi har 2x45 minutter på en kroppsøvingstime. Det er kort tid på å tenne et bål og finne roen rundt det man skal gjøre. Rammefaktorene gjør det litt vanskelig. Som sagt, disse 90 minuttene, du får på en måte ikke gjort så veldig mye (Informant 3).

Slik vi forstår informant 3, er det nettopp denne roen rundt friluftslivet som ofte mangler når vi snakker om at det ikke er nok tid til undervisning i friluftsliv i kroppsøvingsfaget. Det kan virke som at informanten opplever at 90 minutter i en kroppsøvingstime er for liten tid for å kunne drive med undervisning i friluftsliv. Det kan se ut som de opplever at friluftsliv implisitt er noe som bør vare over lengre tid.

4.2.3 Tverrfaglig samarbeid

Informant 1 prøver så godt det lar seg gjøre å ta med elevene til skogen i nærområdet, men lik informant 3, synes han rammene gjør det vanskelig.

Jeg prøver å være ute i nærhet av skog, men tiden setter begrensninger. Elevene skal i garderoben, i tillegg til at de skal komme seg til og fra området. Det gjør det vanskelig å komme seg langt ut i naturen. I kroppsøvingsfaget skulle jeg ønske vi hadde hatt mer tid, det hadde nok hjulpet en god del. Samtidig nytter det ikke å være individualist. Vi er nødt til å tenke sammen, og dra i samme retning for å få ting til (Informant 1).

Her trekker informant 1 frem at det ikke nytter å være individualist. Slik vi forstår det, ser han muligheter for mer undervisning i friluftsliv gjennom samarbeid med kolleger. Friluftsliv fremkommer ikke bare i kroppsøvingsfaget, men også gjennom læringsmål knyttet til naturfag (Klima- og miljødepartementet, 2016). Dette gjør fagene til gode arenaer for tverrfaglig samarbeid, da tverrfaglig samarbeid er noe som vektlegges i *Ny generell del av læreplanverket* (Utdanningsdirektoratet, 2017b), og vil bidra til å utvikle kvaliteten på opplæringen (Kunnskapsdepartementet, 2016). I melding til Stortinget nr. 18 vektlegges skolens nærmiljø også som en relevant læringsarena i mange fag. Friluftsliv kan brukes både som metode for læring eller som aktivitet i seg selv (Klima- og miljødepartementet, 2016). Tverrfaglig samarbeid kan tenkes å være et tiltak som vil kunne bidra til flere utflukter og utedager i naturen. Kanskje kan dette gi kroppsøvingslæreren mer tid, som igjen kan virke positivt på undervisningen i friluftsliv i

kroppsøvfaget. At informant 1 ser muligheter for å få til mer undervisning i friluftsliv gjennom samarbeid med kollegaer, kan tenkes å være realistisk.

4.2.4 Nærmiljøet

Bruk av nærmiljøet er noe alle informantene vektlegger når de planlegger undervisning i kroppsøvfaget. Temaene friluftsliv og bruk av naturen og nærmiljøet som læringsarena er innarbeidet i virksomheten til skoler, samt i lærerutdanningen (Klima- og miljødepartementet, 2016). En potensiell rammefaktor som kan virke både positivt og negativt, er skolens beliggenhet og tilgang til natur. Alle lærerne i denne studien jobber på skoler hvor nærmiljøet er innbydende til friluftslivsaktiviteter. Selv om skolens beliggenhet er gunstig med tanke på tilgang til natur, trekker informantene frem tid som en begrensende faktor. En kan spørre seg hvordan kroppsøvlærerne som jobber på byskoler får gjennomført undervisning i friluftsliv, når våre informanter synes det er krevende uavhengig om skolene er omringet av natur.

Regjeringens mål for friluftslivspolitikken er at befolkningen utøver friluftsliv jevnlig. Regjeringen har kommet med to nasjonale hovedmål for friluftslivspolitikken. Ett av de to hovedmålene går på akkurat bruk av naturen i undervisning: *“Naturen skal i større grad brukes som læringsarena og aktivitetsområde for barn og unge”* (Klima- og miljødepartementet, 2016, s. 12). Informant 3 forteller at hun prøver å se mulighetene i nærmiljøet. Hun bruker det så mye hun kan i undervisningen i friluftsliv, men også i kroppsøvfaget generelt. I tillegg til aktiviteter som ballspill og friidrett, har hun også lagt noe svømmeundervisning utendørs. Fjorden ligger i skolens nærområde, og svømmeundervisningen ble gjennomført der. Informanten ser ikke på svømmeundervisningen i fjorden som friluftslivundervisning. Likevel tror hun det kan gi elevene erfaringer og naturopplevelser, som kan virke positivt på elevenes sosialisering til friluftsliv. Det kan virke som hun opplever at kroppsøvfaget blir en bedre arena for sosialisering til friluftsliv gjennom bruk av nærmiljøet i all kroppsøvfagundervisning. Jakobsen (2007) så blant annet at hans informanters sosialisering til friluftsliv ble påvirket av å være mye ute i all undervisning. Det kan tenkes at all bruk av nærmiljøet i undervisningssammenheng har en positiv effekt på elevenes sosialisering til friluftsliv. I en melding til Stortinget, skrives det at *“Naturen i nærmiljøet er kanskje den arenaen som har størst potensial for å rekruttere nye utøvere til friluftsliv”* (Klima- og miljødepartementet, 2016, s. 114). At dette må skje direkte gjennom undervisning i friluftsliv, blir derimot ikke nevnt.

4.2.5 Kompetanse

Med regjeringens mål om å at naturen i større grad skal brukes som læringsarena og aktivitetsområde (Klima- og miljødepartementet, 2016), er det interessant å se hvilke tiltak som skal iverksettes for å nå målene. At regjeringen vil prioritere videreutvikling av opplæring av friluftslivsferdigheter hos barn og unge blir i våre øyne vag, da det ikke i noen særlig grad er satt inn tiltak for dette. *“Satsingen «Den naturlige skolesekken» fortsetter som en del av regjeringens kunnskapsarbeid rettet mot grunnskolen”* (Klima- og miljødepartementet, 2016, s. 78). Slike skoleprosjekter fører til at elevene setter mer pris på naturen enn tidligere, og det legger et godt grunnlag for friluftsliv og bruk av naturen som læringsarena i undervisningen. Prosjektet har også ført til at lærerne har fått økt kompetanse på flere områder, men det ses likevel potensialer for å øke lærernes kompetanse ytterligere (Klima- og miljødepartementet, 2016). Dette er noe informant 2 trekker frem som et savn, og ønsker blant annet mer kursing innen friluftsliv og kroppsøvingfaget. Regjeringen vil ikke sette inn tiltak som går direkte på å øke lærernes kompetanse innenfor friluftsliv. Leirhaug & Arnesen (2016) ser et akutt behov for å løfte frem hvordan skolen kan gjennomføre undervisning i friluftsliv. Med nåværende friluftslivspolitik, ser det imidlertid ikke ut som informant 2 får oppfylt ønsket om økt kompetanse i friluftsliv. Denne oppgaven handler imidlertid ikke om å granske friluftslivspolitikken til regjeringen, men det er interessant å se hvilke mål regjeringen har, og hvilke tiltak som settes inn for å nå målene. Hva regjeringen prioriterer, påvirker hva som prioriteres og vektlegges i læreplanen.

4.3 Sosialisering til friluftsliv

Det kan være interessant å se etter samsvar mellom våre og Jakobsen (2007) sine resultater. Vi har gått ut fra et lærerperspektiv, mens Jakobsen (2007) sin undersøkelse er sett fra et elevperspektiv. I studien til Jakobsen (2007) kom det blant annet frem at personer som hadde friluftslivsinteresserte foreldre opplevde at familien hadde størst påvirkning på deres sosialisering til friluftsliv. Samtidig opplevde de at undervisningen i friluftsliv på skolen virket som en forsterkende faktor i sosialiseringprosessen.

Informant 1 har den oppfatning at foreldre har den største påvirkningskraften på unges sosialisering prosess til friluftsliv. Han mener det er foreldrene som kan gi barna sine de virkelig gode naturopplevelsene tidlig i livet. I følge Fjørtoft & Reiten (2003) er det foreldrene som er viktigst for barn og unges introduksjon til bruk av naturen og sosialisering til friluftsliv. Informant 2 opplever at det er flere faktorer som spiller inn. Hun mener at læreren og skolen spiller en rolle for

sosialiseringen hvis de legger til rette for at elevene skal få oppleve positiv tilknytning til friluftsliv. Likevel trekker også hun inn erfaringene elevene har med seg hjemmefra som en viktig faktor. Det ser ut til å være viktig at elever som ikke driver med friluftslivsaktiviteter på fritiden får oppleve mestring i naturen gjennom skolen. Dette kan være betydningsfullt for deres sosialisering til friluftsliv (Klima- og miljødepartementet, 2016).

Elevene tilbringer mye av sin tid på skolen, og det vil derfor være naturlig å tenke at skolen kan være en viktig sosialiseringstans til friluftsliv. Likevel viser forskning at de som blir sosialisert til friluftsliv gjennom foreldre, vil ha større sjanser for å delta i friluftsliv i voksen alder i forhold til de som ikke blir sosialisert til friluftsliv hjemmefra (Odden, 2006). Også resultatene fra Jakobsen (2007) viser at turer med familien i stor grad er med på å sosialisere de unge til friluftsliv. Samtidig kan vi se at utviklingen i samfunnet de siste årene fører til at familien får mindre betydning for rekruttering til friluftsliv (Klima- og miljødepartementet, 2016) og at ulike typer organisasjoner kan få en større betydning som sosialiseringarenaer til friluftsliv (Fjørtoft & Reiten, 2003).

4.3.2 Hvor mye friluftslivsundervisning er nødvendig for at elevene skal bli sosialisert til friluftsliv i skolesammenheng?

Informantene opplever at mengden undervisning alene ikke avgjør om elevene blir sosialisert til friluftslivet eller ikke. I følge informant 3 er det heller kvaliteten på undervisningen som er av betydning.

Jeg tror kanskje ikke det er mengden, men kvaliteten som er viktig. Det må ikke være en "event" en gang i året, men noe som blir tatt igjen litt ofte. Det bør gjøres med jevne mellomrom. Elevene bør få positive erfaringer hver sesong i løpet av året (Informant 3).

Noe som imidlertid er motsigende til at informant 3 ønsker å gjennomføre friluftslivsundervisning med økt omfang, er at hun tror at mengden undervisning har noe særlig påvirkning på sosialisering til friluftsliv. Hun ser på kvaliteten av undervisningen som den viktigste faktoren. At informant 3 mener at mengden ikke spiller en stor rolle for sosialiseringprosessen blir en motsetning til melding til Stortinget nr. 18. Den sier at omfanget av friluftslivsaktiviteter i institusjoner som skolen er av stor betydning (Klima- og miljødepartementet, 2016).

Å få positive opplevelser med naturen gjennom alle dens årstider, er noe informant 3 legger også

vektlegger. Hun mener skolen som sosialisering sin instans må forberede elevene på det de kan vente seg av å være ute i de ulike årstidene, og det været og de utfordringene dette kan føre med seg. I *Første skisse til kjerneelementer i kroppsøving*, er det å kunne ferdes og trives i naturen under vekslende årstider lagt frem som et mål for opplæringen (Utdanningsdirektoratet, 2017a). Positive opplevelser med dette kan føre med seg en mestringsfølelse hos elevene. Også informant 1 vektlegger mestringsaspektet. *“Det er ikke sikkert det trengs så ufattelig mye, så lenge det er meningsfylt og at de opplever mestring. De må oppleve friluft som en god arena, ikke en skremmende arena”* (Informant 1). Likevel gjør alle informantene det klart at det bør være en kontinuitet i friluftslivsundervisningen for at elevene skal få utbytte av undervisningen, og for at de skal sosialiseres til friluftslivet gjennom denne. Informant 2 uttaler at det trengs kontinuitet i undervisningen for å vekke gleden over friluftslivet hos de elevene som ikke har blitt sosialisert til friluftslivet hjemmefra. Det kan også tenkes at det er disse elevene som har størst nytte av denne sosialisering prosessen fra skolen sin side.

4.3.3 Klarer skolen å dekke elevenes behov for sosialisering til friluftsliv?

Videre spurte vi informantene om de tror skolen kan klare å dekke elevenes behov for sosialisering til friluftsliv. To av informantene tror ikke skolen kan klare å dekke hele elevenes behov alene. *“Jeg tror familie og venner har stor påvirkningskraft. Større enn skolen”* (Informant 3). Informant 2 oppfatter heller ikke dagens friluftslivsundervisning i kroppsøving faget som en god nok sosialisering arena til friluftsliv alene.

De må nok ha en interesse fra før, men da igjen er de jo interesserte fra før av. Men med tanke på å sosialiseres inn i friluftsliv, så tenker jeg at skolen kanskje ikke får dekket behovet. Jeg tenker at vi må ha enda mer friluftsliv i skolen. Og det kommer jo mest sannsynlig med den nye læreplanen. Håper jeg da, og at folk følger de nye planene (Informant 2).

Som vi kan se i *Første skisse til kjerneelement i kroppsøving*, vektlegger den friluftsliv i kroppsøving faget i større grad enn tidligere læreplaner (Utdanningsdirektoratet, 2017a). Ifølge den nye skissen står friluftsliv sentralt i norsk kultur. Å kunne trives med å være i naturen er en forutsetning for å kunne ta del i friluftslivet, samt å kunne videreutvikle det (Utdanningsdirektoratet, 2017a). At friluftsliv kommer sterkere inn i den nye læreplanen enn tidligere, vil likevel ikke si at kvaliteten på sosialiseringen til friluftsliv i kroppsøving faget øker. Informant 1 var den eneste av våre informanter som trodde at skolen, slik den er nå, har mulighet til å dekke elevenes behov for

sosialisering til friluftsliv. Han mente at skolen kan klare å dekke dette behovet, forutsatt at foreldrene følger opp og legger til rette for at barna kan drive med friluftsliv i fremtiden.

4.4. Påvirkningskraft på elevenes deltakelse i friluftsliv senere i livet

Da informantene ble spurt om deres påvirkningskraft på elevenes deltakelse i friluftsliv senere i livet, svarte alle i samme retning. Ingen av dem tror det er deres friluftslivsundervisning som spiller den største rollen for elevenes interesse for friluftsliv.

Jeg tror ikke min undervisning har så stor påvirkningskraft, egentlig. Litt kanskje, men ikke sånn kjempestor. Men jeg håper jo at noen får disse positive opplevelsene. Og det betyr ikke at man ikke skal ha det på skolen. Det er kjempeviktig det vi gjør på skolen. Hvis vi ikke hadde hatt det på skolen, er det noen som aldri hadde blitt innført i det i det hele tatt. Det er kjempeviktig å ha det på skolen. Men de som kanskje kommer til å drive med friluftsliv i fremtiden, de hadde nok gjort det uansett om jeg hadde vært her eller ikke (Informant 3).

Vestheim (2005a) trekker i sin artikkel frem at selv om skolen kanskje ikke har påvirkningskraft på de elevene som allerede får friluftslivet presentert av sine foreldre, kan skolen være et viktig bidrag til at elever som ikke får dette med seg hjemmefra også kan få gode opplevelser med friluftsliv. For de elevene som ikke har mulighet til å bli sosialisert inn i friluftslivet hjemmefra, vil de gode naturopplevelsene på skolen kunne føre til at de får en smak av friluftslivet og hva det kan innebære (Vestheim, 2005a). Skolens oppgave med å gi muligheter til gode opplevelser og mestring i naturen, beskrives i melding til Stortinget nr. 18 (Klima- og miljødepartementet, 2016) som særlig betydningsfullt for barn og unge som i liten grad får det på fritida.

Vi forstår informant 3 slik at påvirkningen på de som allerede har et forhold til friluftsliv er liten, men hun mener skolen kan spille en viktig rolle for at alle elever skal ha kunnskap om, og et forhold til, friluftsliv. Dette er også noe informant 1 legger vekt på. Han tror at man som lærer kan påvirke enkelte elever, men antar at noen av elevene ville deltatt i friluftsliv uansett om det blir undervist i skolen eller ikke, mens andre ikke har interessen i det hele tatt. Informant 1 påpeker at det er viktig at læreren legger til rette for at alle skal ha muligheten til å få denne interessen. Likevel tror han at det i dag ikke er skolen, men heller andre sosialiseringstanser som familier og venner som har

størst påvirkningskraft på elevenes sosialisering til friluftsliv. Heller ikke informant 2 tror at hennes undervisning har særlig stor påvirkningskraft på elevenes deltakelse i friluftsliv.

Som en motsetning til informantenes oppfatninger, kan vi trekke inn Jakobsen (2007) sin studie. Formålet med studien var å utvide forståelsen for hva som i særlig grad påvirker sosialiseringprosessen til et aktivt friluftsliv. Der så han på hvordan, og i hvilken grad, utvidet friluftslivsundervisning i ungdomsskolen hadde påvirket fire utvalgte personer til et mer aktivt friluftsliv i voksen alder. Jakobsen (2007) sin undersøkelse resulterte blant annet i at alle informantene uttrykte et savn etter at undervisningen var avsluttet, og de startet på videregående skole. Jakobsen (2007) skriver at dette kan tas som et tegn på at friluftslivsundervisningen satte spor, og fungerte som en sentral sosialiseringfaktor og en påvirkningskraft på elevenes friluftsliv senere i livet.

Likevel kan vi se at informantenes uttalelser samsvarer med flere studier (Engelsen, 2014; Skille, 2000; Skogvang, 1993; Strandbu, 2000; Vestheim, 2005b) som viser at skolens påvirkningskraft i sosialiseringprosessen til friluftsliv er liten. Vestheim (2005a) skriver i sin artikkel at man ikke kan forvente at skolen skal ha særlig innvirkning på elevenes sosialiseringssprosess til friluftsliv, fordi friluftsliv er lite brukt i skolen, da spesielt ungdomstrinnet. Også ifølge Leirhaug & Arnesen (2016) er omfanget av friluftslivsundervisning på ungdomstrinnet bekymringsverdig lavt. *“Hvis norske elever ved utgangen av grunnskolen og videregående opplæring har høy kompetanse i friluftsliv, er det neppe på grunn av kroppsøvingsfaget”* (Leirhaug & Arnesen, 2016, s. 145).

4.5 Sosialiseringstanser i fremtiden

Informantene har en felles forståelse om at skole vil bli en av de viktigste sosialiseringstansene til friluftsliv i fremtiden. Informant 2 har inntrykk av at flere foreldre tar med barna ut på tur enn tidligere. Studier viser i motsetning at vi står over en rekrutteringssvikt innen friluftsliv (Engelsen, 2014; Odden, 2008). Hvis foreldrene ikke tar barna med ut på tur, blir en helt sentral arena for sosialisering til friluftsliv borte. Samtidig trekker alle informantene i utvalget frem skolen som en viktig instans i fremtiden. Slik vil alle kunne få opplevelser og erfaringer med friluftsliv, selv om ikke foreldrene tar med barna på tur. *“Jeg tror nok at skole og barnehage blir noen av de viktigste instansene i fremtiden, fordi elevene tilbringer så masse tid på skolen”* (Informant 1). Påstanden støttes opp av Vestheim (2005a). Han beskriver oppveksten til dagens barn som stadig mer institusjonalisert gjennom skole og organiserte aktiviteter. Samfunnsutviklingen har ført til at

familien har mindre betydning for rekruttering til friluftsliv enn tidligere (Klima- og miljødepartement, 2016). En grunn til dette er blant annet at begge foreldrene er i full jobb, som gjør at barn tilbringer mer tid på institusjoner, som skole og skolefritidsordninger (SFO). Fordi barn tilbringer så mye av tiden på skolen, kan skolen komme til å få enda større betydning for sosialiseringen til friluftsliv i fremtiden. Informanten påpeker også at elevene møter likesinnede på skolen. Om læreren klarer å skape en interesse hos flere elever, kan det være med på å fremme en felles forståelse for friluftsliv. Frønes (2006) hevder at sosialiseringen som skjer mellom jevnaldrende barn har større innvirkning enn sosialiseringen som skjer med familien. På dette området er det blitt gjort flere studier. Alle er kommet frem til at familien er den viktigste instansen for sosialisering til friluftsliv, men at jevnaldrende med de samme interessen blir mer og mer betydningsfulle utover ungdomsårene (Skille, 2000; Skogvang, 1993; Strandbu, 2000; Vestheim, 2005b). I likhet med informantene, tror vi skolen, da spesielt kroppsøvningsfaget, kan bli en viktig sosialiseringsinstans til friluftsliv i fremtiden.

5 Oppsummering og konklusjon

Vi vil her gi en kort sammenfatning av svarene vi fikk da vi undersøkte problemstillingen; *“Hvordan opplever kroppsøvingslærere kroppsøvfingsfaget som en arena for friluftsliv?”*

Vårt utvalg av informanter er lite, og vi benyttet oss av ikke-sannsynlighetsutvelgning. Fordi utvalget er lite, og ikke helt tilfeldig, kan vi heller ikke vite om disse informantene kan representere populasjonen (Larsen, 2017). Samtidig mener vi at besvarelsene i lys av tidligere forskning og relevant teori kan besvare relevante punkter i problemstillingen. Ved å drøfte våre resultater opp mot tidligere funn, finner vi noe samsvar med tidligere forskning og teori på området. Ut ifra dette kan vi se for oss at våre resultater har en intern gyldighet.

Våre informanter har en relativt lik forståelse for hva friluftsliv er, og natur er sentralt i beskrivelsen. De er selv interesserte i friluftsliv, noe som kan synes å påvirke deres undervisning. Lærerens engasjement kan tenkes å påvirke kroppsøvfingsfaget som en arena for sosialisering til friluftsliv. Informantene ser utfordringer ved friluftslivsundervisning i kroppsøvfingsfaget som kan virke å være begrensende for undervisningspraksisen. Disse oppfatningene samsvarer med resultater til Leirhaug & Arnesen (2016), og virker å være utbredt blant lærere.

Samtlige av informantene ønsker mer friluftsliv i kroppsøvfingsfaget. Informanten som er mest fornøyd med sin undervisning i friluftsliv, gir uttrykk for en systematisert undervisning i friluftsliv. Det kan tenkes at en systematisert og utvidet undervisning, slik Jakobsen (2007) gjennomførte, er det som skal til for at kroppsøvfingsfaget skal bli en arena hvor barn og unge sosialiseres til friluftsliv. Planlegging kan se ut til å være et nyttig verktøy som kan bidra positivt med tanke på tidsbruk. En kan imidlertid spørre seg om det er tiden som er problemet, eller om det er lærerne som ikke legger nok arbeid i planleggingen av undervisningen. I fremtidens skole vil tverrfaglig samarbeid få en større plass (Kunnskapsdepartementet, 2016). Det kan tenkes at tverrfaglig samarbeid kan være med å gi flere utflukter og hele dager ute i naturen. Friluftsliv trekkes frem som en god metode eller aktivitet i seg selv, og skoler oppfordres til å bruke naturen som læringsarena i mange fag (Klima- og miljødepartementet, 2016). Informantene er positive til bruk av nærmiljøet, men tiden er igjen en begrensende faktor. Med tanke på at nærmiljøet er den arenaen som har størst potensial for å rekruttere til friluftsliv (Klima- og miljødepartementet, 2016), ser vi at dette ikke gagnar friluftslivet noe særlig.

Ut i fra det vi har funnet, ser vi at lærerne ikke har tro på at deres undervisning har påvirkning på elevenes sosialisering til friluftsliv. De opplever en rekke utfordringer som synes å være et hinder for gjennomføring av undervisning i friluftsliv. I likhet med informantene, ser vi på skolen og kroppsøvfingsfaget som en viktig arena for sosialisering til friluftsliv i fremtiden. I et videre prosjekt kunne det vært interessant å se på hvilke tiltak som skal til for at lærerne opplever undervisning i friluftsliv som mindre problematisk. Hvilke tiltak er ønsket av lærerne selv, og hva må endres for at kroppsøvfingsfaget skal bli en god arena for sosialisering til friluftsliv?

6 Litteraturliste

- Brattenborg, S. & Engebretsen, B. (2013). *Innføring i kroppsøvingsdidaktikk* (3. utg. ed.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Dervo, B. K., Skår, M., Köhler, B., Øian, H., Vistad, O. I., Andersen, O. & Gundersen, V. (2014). *Friluftsliv i Norge anno 2014 - status og utfordringer*. (NINA rapport 1073). Hentet 27.04.2018 fra: <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2014/1073.pdf>
- Engelsen, M. B. (2014). *Hvorfor nedprioriteres friluftslivsundervisning i kroppsøvfaget? - En kvalitativ studie om kroppsøvlslæres begrunnelser for nedprioritering av undervisning på hovedområdet Friluftsliv i kroppsøvfaget*. Hentet 06.05.2018 fra: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/218723/Engelsen_Morten%20Birkeland.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Fjørtoft, I. & Reiten, T. (2003). *Barn og unges relasjoner til natur og friluftsliv. En kunnskapsoversikt*. (10). Hentet 01.05.2018 fra: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2439174/skrift2003_10.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Friluftsløven (1957). *Lov om friluftslivet*. Hentet 21.03.2018 fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1957-06-28-16>
- Frønes, I. (2006). *De likeverdige- Om sosialisering og de jevnaldrendes betydning* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Jakobsen, J. E. (2007). *Friluftsliv i skolen: Skolen kan hvis skolen vil*. (Mastergradsavhandling). Oslo: Norges Idrettshøgskole.
- Klima- og miljødepartementet. (2016). *Friluftsliv — Natur som kilde til helse og livskvalitet*. (Meld. St. 18, 2015-2016). Hentet 05.04.2018 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20152016/id2479100/sec2?is=true&q=>
- Kunnskapsdepartementet. (2016). *Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet*. (Meld. St. 28, 2015-2016). Hentet 05.05.2018 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/e8e1f41732ca4a64b003fca213ae663b/no/pdfs/stm201520160028000dddpdfs.pdf>
- Larsen, A. (2007). *En enklere metode: Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Larsen, A. (2017). *En enklere metode: Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. (2. utg. ed.). Bergen: Fagbokforlaget.

- Leirhaug, P. E., & Arnesen, T. E. (2016). *Friluftsliv - et hovedområde i kroppsøvfaget?* I A. Horgen, M. L. Fasting, T. Lundhaug, L. I. Magnussen, & K. Østrem, *Ute! Friluftsliv - pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver* (ss. 129-151). Bergen: Fagbokforlaget.
- Magnussen, L. (2016). *La læring skje!* I Horgen, A., Fasting, M. L., Lundhaug, T., Magnussen, L. I. & Østrem, K. *Ute! Friluftsliv - pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver* (ss. 47-64). Bergen: Fagbokforlaget.
- Norsk senter for forskningsdata. (u.d.). *Må jeg melde prosjektet mitt?* Personvernombudet for forskning. Hentet 11.04.2018 fra:
http://www.nsd.uib.no/personvernombud/meld_prosjekt/index.html
- Odden, A. (2006). *Endringer og stabilitet i norsk ungdoms friluftslivsutøvelse 1970- 2004*. FRIFO 2006. I Rapport fra konferansen forskning i friluft 2005. (s. 68-87). Røros 1. & 2. Desember
- Rafoss, K., & Seippel, Ø. (2016). *Friluftslivsaktiviteter i den norske befolkningen - en studie av utviklingstrekk og sosiale forskjeller i perioden 1990-2013*. I Horgen, A., Fasting, M. L., Lundhaug, T., Magnussen, L. & Østrem, K. (2016). *Ute! Friluftsliv - pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver* (ss. 185-210). Bergen: Fagbokforlaget.
- Skille, E. Å. (2000). *Friluftsliv, Ungdom og sosialisering – Finnmarksungdoms friluftsliv og deres sosialisering til friluftsliv*. Oslo: Norges idrettshøgskole
- Skogvang, B. O. (1993). *Sosialisering til friluftsliv – En kartleggingsundersøkelse av friluftsliv blant personer som var gymnaselever i Trondheim på 1970-tallet: Påvirkning under oppvekst og gymnastid og friluftslivsvaner i dag*. Oslo: Norges idrettshøgskole
- Statistisk sentralbyrå. (2017). *Idrett og friluftsliv, levekårsundersøkelsen*. Hentet 06.05.2018 fra:
<https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/fritid>
- Strandbu, Å. (2000). *Storbyungdom og natur- En undersøkelse av Osloundoms forhold til friluftsliv og miljøproblemer*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA Rapport 14, 2000)
- Sæle, O. (2017). *Danningsperspektiver i kroppsøvfaget*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tordsson, B., & Ydegaard, T. (2014). *Perspektiv på friluftslivets pædagogik* (2. utg. ed.. København: Books on Demand.
- Utdanningsdirektoratet (2015a). *Kunnskapsløftet: Generell del av læreplanen*. Hentet 08.04.2018 fra:
https://www.udir.no/upload/larerplaner/generell_del/generell_del_lareplanen_bm.pdf
- Utdanningsdirektoratet (2015b). *Læreplan i kroppsøving. Formål*. Hentet 07.04.2018 fra:
<http://www.udir.no/kl06/KRO1-04/Hele/Formaal>
- Utdanningsdirektoratet (2015c). *Læreplan i kroppsøving. Hovedområder*. Hentet 07.04.2018 fra:
<http://www.udir.no/kl06/KRO1-04/Hele/Hovedomraader>

- Utdanningsdirektoratet (2015d). *Læreplan i kroppsøving. Kompetansemål etter 10. trinn*. Hentet 03.05.2018 fra: <https://www.udir.no/kl06/KRO1-03/Hele/Kompetansemaal/kompetansemal-etter-10.-arssteget>
- Utdanningsdirektoratet (2017a). *Første skisse til kjerneelementer i kroppsøving*. Hentet 03.05.2018 fra: <https://hoering.udir.no/Hoering/v2/151?notat=215¬atId=215>.
- Utdanningsdirektoratet (2017b). Ny generell del av læreplanverket. Hentet 06.05.2018 fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/ny-generell-del-av-lareplanen/>
- Vestheim, O. P. (2005a). *Skolen som sosialisering sin stans til friluftsliv. Kroppsøving/ Landslaget fysisk fostring i skolen*, 55(6) s. 14-16.
- Vestheim, O. P. (2005b). *"Fra jeg ble født har jeg vært ute i pulk og bæremeis"- En kvalitativ studie av fire unge menneskers sosialisering til friluftsliv*. Levanger: Høgskolen i Nord- Trøndelag

7 Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Vedlegg 2: Resultat av meldeplikttest: Ikke meldepliktig

Vedlegg 1

Intervjuguide

Introduksjon: Intervjuet vil handle om elevenes sosialisering til friluftsliv, og lærerens perspektiv på sin påvirkningskraft i denne prosessen.

Problemstilling for undersøkelsen: "Hvordan opplever kroppsøvlingslærere kroppsøvlingsfaget som en arena for sosialisering til friluftsliv?"

Anonymitet: Alle personopplysninger vil bli anonymisert, og informanten kan når som helst trekke seg fra studien.

Opptak: Intervjuet vil bli tatt opp på bånd, slik at all informasjon blir lagret. Det vil bli brukt både båndopptaker og mobil. Intervjuet vil bli transkribert, og kan bli tilsendt informanten om ønskelig.

Tidsbruk: Ca. 30 min.

Innledning/bakgrunn

- Hvor gammel er du?
- Hvilken utdanning har du?

- Hvor lenge har du jobbet som lærer?
- Hvilke fag underviser du i?

Friluftsliv

- Hva legger du i begrepet?
- Driver du med friluftsliv på fritiden?
 - Hvordan påvirker dine friluftslivsinteresser din undervisning?
 - Tror du det er et skille mellom voksnes og ungdoms friluftslivsinteresse?

Friluftsliv i kroppsøvfingsfaget

- Hvordan bruker du friluftsliv i kroppsøvfingsfaget?
- Hvilke utfordringer ser du med friluftslivsundervisning i kroppsøvfingsfaget?
- Er friluftslivsundervisningen på denne skolen slik du ønsker?

Sosialisering til friluftsliv gjennom kroppsøvfingsfaget

- Hvilke faktorer tror du har best påvirkning på sosialiseringen til friluftsliv?

- Hvordan påvirker dette hva du vektlegger i undervisningen?
- Hvordan oppfatter du skolens oppgave i forhold til sosialisering til friluftsliv?
- Hvordan tenker du at kroppsøvningsundervisningen kan bidra positivt til elevenes sosialisering til friluftsliv?
- Hvor mye friluftslivsundervisning tenker du er nødvendig for å dekke elevenes behov for sosialisering til friluftsliv?
- Hvor stor påvirkning tror du din undervisning har for elevenes deltakelse i friluftsliv senere i livet?
- Hvem tror du blir de viktigste sosialiseringsinstansene for å sosialisere barn og unge til friluftsliv i fremtiden?
- Noe du vil tilføye?

Resultat av meldeplikttest: Ikke meldepliktig

Du har oppgitt at hverken direkte eller indirekte identifiserende personopplysninger skal registreres i forbindelse med prosjektet.

Når det ikke registreres personopplysninger, omfattes ikke prosjektet av meldeplikt, og du trenger ikke sende inn meldeskjema til oss.

Vi gjør oppmerksom på at dette er en veiledning basert på hvilke svar du selv har gitt i meldeplikttesten og ikke en formell vurdering.

Til info: For at prosjektet ikke skal være meldepliktig, forutsetter vi at alle opplysninger som registreres elektronisk i forbindelse med prosjektet er anonyme.

Med anonyme opplysninger forstås opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, hverken:

- direkte via personentydige kjennetegn (som navn, personnummer, epostadresse el.)
- indirekte via kombinasjon av bakgrunnsvariabler (som bosted/institusjon, kjønn, alder osv.)
- via kode og koblingsnøkkel som viser til personopplysninger (f.eks. en navneliste)
- eller via gjenkjennelige ansikter e.l. på bilde eller videoopptak.

Vi forutsetter videre at navn/samtykkeerklæringer ikke knyttes til sensitive opplysninger.

Med vennlig hilsen,

NSD Personvern